

Ezúttal a világhírű **dr. Czeizel Endre** orvos-genetikus professzor tartott érdekfeszítő, elgondolkodtató, sok bölcsességgel és némi sajátosan czeizelendrész humorral fűszerezett előadást a magyarság, székelység genetikai eredetéről a közönségnek. Az előadás előtt a neves tudós válaszolt kérdéseinkre.

Szokás mondogatni, hogy nincs búslakodóbb, elégedetlenebb és panaszkodóbb nemzet a magyarnál. A professzor úr szerint ez a magyar nemzetre általában jellemző búsmagyar-életérzés úgymond a génjeinkbe van kódolva?

Nem, ez nem genetika. Van persze egy ilyen nemzetközi felfogás, hogy milyen az angol, milyen a francia, milyen a magyar. E szerint ugye az angol hideg, kimért, mindig az időjárásról beszél, a francia egy kicsit bohém, nők meg minden. A magyarokról én azt gondolom, hogy mi mániás depressziósok vagyunk, a szó hétköznapi értelmében. Van, amikor lelkesek vagyunk és elhisszük magunkról, hogy mi vagyunk a világon a legjobbak, aztán azt, hogy mi vagyunk a világon a legrosszabbak. Szóval tényleg úgy érzem, hogy ez egy kicsit ilyen sírva vigadók vagyunk és ez biztos, hogy a történelem, nem a genetika.

Gondolja meg azért, hogy itt Mohács óta nagyon nehéz történelmi körülmények között éltek az emberek. Nyilvánvalóan ez magyarázza azt, hogy mennyire önpusztítóan élünk. Budapesten élek, Bécs 260 kilométerre van és ott hét évvel élnek tovább az emberek, mint Budapesten, pedig a génállomány ugyanaz. A magyar ember nem becsüli önmagát, önpusztító, a cigarettától az alkoholon keresztül az öngyilkosságig, nem tud pihenni, nem tud vigyázni az egészségére. Úgy gondolom ez is azt jelenti, hogy bizony valamilyen oknál fogva elvesztettük az önmagunkba vetett hitünket. Mert az az ember, aki fontosnak tartja magát, az vigyáz magára - mi magyarok nem annyira.

Az ön előadásának témája a magyarság, székelység genetikai gyökerei - az e téren végzett kutatások átírják a történelemkönyveket?

A genetikai vizsgálatok feltárnak olyan történelmi tényeket, amiket eddig nem ismertünk. Gondolja meg, az emberiség 146 ezer éves, írás alig 4 ezer éve van. Ami előtte van az, ahogy Thomas Mann mondta, a történelem egy sötét kút. Belenézünk és nem látunk semmit. Az, hogy például csontokból, múmiákból vett DNS-ekből tudják azonosítani a dolgokat, ez fantasztikus eredmény. Teljesen új megvilágításba helyezte az emberiség történetét, benne az európai népek történetét és itt már a magyarság eredetét is. Ez utóbbi további kutatása szintén pénz kérdése, és sajnos mi ezen a területen nagyon le vagyunk maradva.

Ez egy rég elkezdett, de még korántsem befejezett munka?

Abszolút így van. Magyarországon mi a 80-as években kezdtük ezt el, akkor még a németek, a volt Német Szocialista Köztársaság, az NSZK-s kollégák pénzeltek. Emlékszem, szomorú volt, hogy ide Erdélybe nem jöhettünk el, mert Ceaușescu nem engedett be - így mi a Magyarország területén élő bukovinai székelyeket, csángókat vizsgáltuk - és egyáltalán nem biztos, hogy a bukovinai székelység az egész székelységet reprezentálja. Én 1998-ban nyugdíjba mentem, ezért később a szegedi MTA biológia kutatóintézete végzett kutatásokat a korondi székelyeknél.

Említette, hogy előadásában kényes kérdéseket is feszeget. Többek közt, azt, hogy a kutatási eredmények tükrében átértékelődik nem csak a történelem, de a „ki a magyar, mi a magyar, mitől magyar a magyar?” kérdésekre adott válaszok is, de felmerül az „érdemes-e magyarnak lenni?” kérdés is.

Igen, ezt felvállalom, annak tudatában, hogy annyira kényes kérdések ezek, hogy lehet, nem vagyunk még elég érettek arra, hogy befogadjuk a választ. Nézze, ott volt a 19. századi reformkor. Gyönyörű volt ugye? Vörösmarty, Kölcsey aztán Kossuth, Széchenyi – mind olyan szépeket mondtak. Azt, hogy a haza teszi naggyá az embert. Nos, Amerikában erre kétszáz éve mondják, hogy ez maszlag. Nem a haza, az emberek teszik naggyá a hazát. Minél kivételesebb képességű valaki, annál inkább. A génuszok, azok a nagy tudósok, akiket mi magyarok eddig mindig elkergettünk. A magyar Nobel-díjasok közül egy sem halt meg Magyarországon és mindegyik tudta a titkot: idejében kell lelépni, mert - ahogy egyikük mondta - „ha otthon maradtunk volna, akkor valószínűleg elhaltunk volna”. Ezek nagyon kemény dolgok. Vagy ott van az „itt élned, halnod kell” - ezek olyan szépek, így tanultuk és hozzátartozik a nemzeti öntudatunkhoz. De ugyanakkor, ha ezekkel áltatjuk magunkat és csak a múltunkkal foglalkozunk és nem értjük meg, hogy a jövőnk ebben a globalizált, kegyetlen, ocsmány kapitalista világban van, akkor nagy baj.

Nem az előadása témája, de a genetikai kutatás egyik szenzációs eredménye a saját géntérkép - beszélne erről röviden?

1990-ben az Egyesült Államokban hozzáfogtak ahhoz, hogy az emberi teljes DNS

makromolekulát, ami ugye a kromoszómákban van, a sejtmagon belül, leolvassák. Ez egy óriási feladat volt, mert 3,2 milliárd betű van a DNS-ben. Ez azért egy óriási előrelépés, mert egyrészt alapvetően megváltozott a szemléletünk. Egy példát mondok magának: például kiderült, hogy egy adott sejtben a DNS-nek csak 3 százaléka működik. Ez azért furcsa ugye, mert ezek szerint egy nagyon lazsálós gyárról van szó. Képzelve el, ha egy vállalatnál csak az alkalmazottak 3 százaléka igen és 97 százaléka nem dolgozik, az már nagy botrány lenne, ugye? Ezt azért megtudtuk később magyarázni, hiszen különböző sejtekben különböző DNS működik, hiszen más az agysejt, a csontsejt meg minden egyéb. De a DNS-leolvasás legnagyobb eredménye az volt, hogy most már elvileg van lehetőség arra, hogy bárki megnézzesse a saját géntérképét.

Mi van beleírva egy ember géntérképébe?

A géntérképben nem a végzetünk, de azért a sorsunk bele van írva. Tehát az ember tulajdonképpen megtudná, hogy mi vár rá. Ez a megismerés egy ősrégi álom beteljesülése lenne, hiszen már az ókori görögök is azt mondták, hogy ember, ismerd meg önmagad. Hiszen ha megismered önmagad, akkor talán nem elszenvedője leszel a sorsodnak, hanem aktív irányítója. Nos, ez most a genetikában jön - csak hát ez is ugye pénz kérdése.

Körülbelül mennyit kóstál jelenleg egy ilyen saját géntérkép?

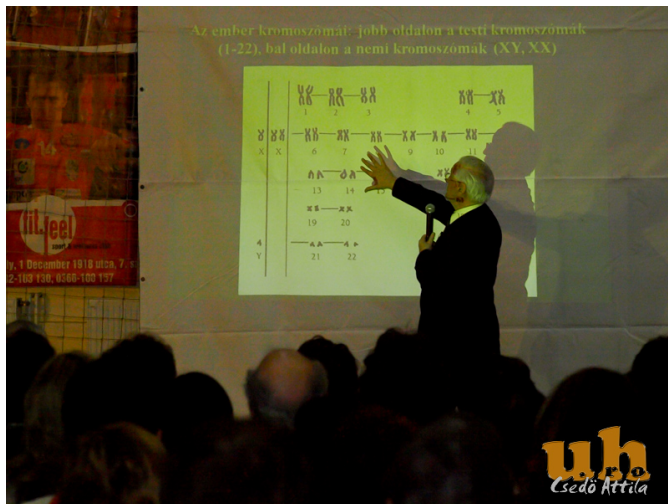
Az első ilyen géntérkép elkészítése sok millióba került. Az amerikai elnök, Barack Obama most azt ajánlja föl 2012-re az amerikai állampolgároknak, hogy a legfontosabb génjeiket - körülbelül 300-at - 1000 amerikai dollárért már meg lehet nézetni. Ez forintba átszámolva 200 ezer forint (*mintegy 3000 lej - szerk. megj.*

), ami azért már egy kifizethető összeg. Ha az ember abban gondolkodik, hogy mennyibe kerül egy autó, amit olyan természetesnek tartunk megvenni, akkor ez ahhoz viszonyítva csekély összeg. Véleményem szerint előbb-utóbb eljön az az idő, amikor az emberek rájönnek arra, hogy az autónál fontosabb a saját sorsuk ismerete.

Professzor úr, úgy gondolja, hogy elég érettek vagyunk ahhoz, hogy szembesüljünk a sorsunkkal?

Nagyon jó kérdés, mert hát nagyon sokaknak valóban az az első reakciója, hogy „dehogyan akarom én tudni, van elég bajom nekem és most még azt is meg akarják mondani, hogy miben

fogok meghalni?!" De ha le tudunk ülni és ezt nyugodtan meg tudjuk beszélni, akkor egyből tény lesz, hogy az ember az nem halhatatlan, meg fog halni. De ha tudom, hogy miben fogok meghalni, tehát nem általában véve minden leselkedik rám, hanem tudom, hogy mi az az egy vagy két betegség, ami az én génjeimbe bele van írva, és nekem jó orvosom van, aki megmondja, hogy mi a teendő, akkor mindjárt másképpen fest a dolog.

Tehát a genetika és az orvostudomány segítségével van valós remény a hosszabb életre?

Amerikában, ahol mint mondtam erre készülnek, úgy tervezik, hogyha a népesség döntő hányada él a program adta lehetőséggel, akkor 2020-ra körülbelül 20 évvel fognak tovább élni az emberek. Ebből óriási balhé lesz, mert az amerikai átlagéletkor ma már majdnem 80 év. Képzelje el, hogyha mindenki 100 évig fog élni. Az emberek 65 évesen elmennek nyugdíjba és ott van még 35 év. Mit fognak az idő alatt csinálni? Ki tartja el őket? Komoly kérdések ezek, de mint mindennek, ennek is van jó és rossz oldala, és mint mindig, rajtunk áll, hogy most jót teszünk-e vagy inkább elrontjuk.

Sokszor sok mindent elrontunk, boldogtalanok vagyunk, holott a boldogságra vágyunk. Létezik úgynevezett boldogság-gén?

Nincs ilyen gén, de azt tudjuk, hogy a boldogságért a dopamin-vegyület a felelős - ezzel ki lehet váltani a boldogság érzetet. Mondok egy példát. Maga cigis?

Igen.

Debrecenben tanítok most. Megfigyeltem, hogy amikor a tíz órás előadás szünetében a cigisek kimennek a folyosóra és rágyújtanak megjelenik arcukon az orgazmus - és ez a boldogság. Ezt teszi az a dopamin. Tehát boldogság gén nincs, mint ahogy örökké tartó boldogság sincs. Kimutatták, és ez tény, hogy a szerelem is három éven belül elmúlik, amit én nagy disznóságnak tartok. De alkalmi boldogság, ami széppé teszi az életünket és emlékezetes lehet, az van.

Engedjen professzor úr egy személyesebb kérdést. Hisz Ön Istenben?

Nem. De ez egy keserű kérdés. Katolikus családban nőttem fel és hívő voltam. Az, hogy ott kényszerítettek arra, hogy minden napot reggel imádkozással kell kezdeni, hogy minden pénteken gyónni kell, ez engem akkor tizenévesen eltántorított a vallástól. Aztán jött az orvosi egyetem, ami nagyon materialista. A legmélyebb érv pedig, hogy hetente találkozom olyan családokkal, ahol a harmadik gyermek hal meg egy éves kora előtt. Ilyenkor az jut eszembe, hogy az Isten nem lehet ilyen gonosz. Az ilyen és hasonló esetek ösztönöztek arra engem, hogy most nem vagyok hívő. Ugyanakkor van bennem egy mély nosztalgia Isten felé, hiszen meg fogok halni. Eszembe jut, hogy mennyivel könnyebb lenne meghalnom, hogyha hihetnék abban, hogy van túlvilág, és hogyha rendesen élek, akkor még esetleg a mennyországba is juthatnék.

Istenben nem - akkor miben hisz dr. Czeizel Endre professzor?

A küldetésemben, abban, hogy én azért jöttem a világra, hogy ami maximumot ki tudok hozni a genetikából, azt megtegyem. Rettenetesen hiszek a szerelemben, a családban, mert nincs annál klasszabb dolog, minthogy az embernek gyermekei és unokái lehetnek. Van négy gyermekem, bennük ott van a génjeim 50 százaléka. Az öt unokámban pedig a 25 százaléka. Nekik azért mégiscsak átadtam a szeretetemet, a tudásomat, a tapasztalatomat. Azt nem tudom, hogy mennyire leszek társadalmilag halhatatlan, de hogy biológiailag már halhatatlan vagyok az egyértelmű. Ezekben a dolgokban nagyon hiszek. Ez megint csak egy nagy félreértés, hogy csak Istenben lehet hinni. Azt gondolom, hogy sok más olyan érték van, amiben érdemes és szabad hinnünk.